

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
žemės ūkio ministro
2010 m. vasario 9 d.
įsakymu Nr. 3D-89

VAISIŲ VARTOJIMO SKATINIMO MOKYKLOSE PROGRAMOS 2010-2013 MOKSLO METŲ STRATEGIJA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

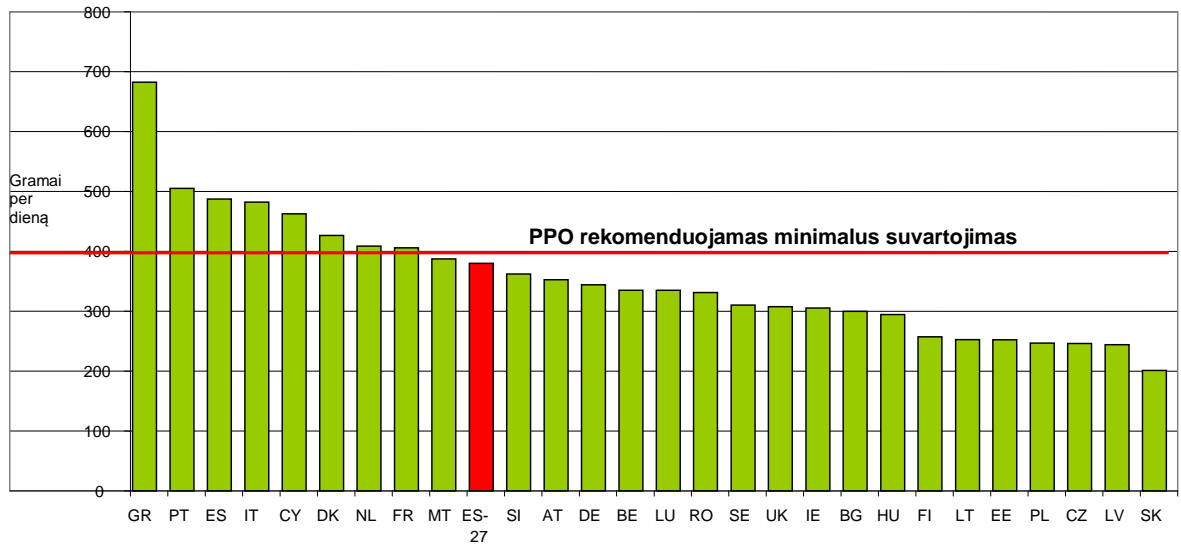
1. Vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos 2010-2013 mokslo metų strategija (toliau – Strategija) parengta vadovaujantis 2007 m. spalio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007, nustatančio bendrą žemės ūkio rinkų organizavimą ir konkrečias tam tikriems žemės ūkio produktams taikomas nuostatas (Bendras bendro žemės ūkio rinkų organizavimo reglamentas) (OL 2007 L 299, p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 20 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1140/2009 (OL 2009 L 312, p. 4), 103 ga straipsnio ir 2009 m. balandžio 7 d. Komisijos reglamento (EB) 288/2009, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 taikymo taisyklės dėl Bendrijos pagalbos tiekiant vaisius ir daržoves, perdirbtų vaisių ir daržovių bei bananų produktus vaikams į švietimo įstaigas įgyvendinant vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programą (OL 2009 L 94, p. 38), nuostatomis.

II. BŪKLĖS ANALIZĖ

2. Apskaičiuota, kad Europos Sąjungoje (toliau – ES), iš jos ir Lietuvoje, 22 mln. vaikų turi antsvorį. Iš jų daugiau kaip 5 mln. yra nutukę. Nustatyta, kad kasmet jų padaugės 400 000. Sveika mityba gali tapti svarbia priemone užtikrinant, kad mažėtų nutukimų ir vėliau gyvenime kylančių rimtų sveikatos problemų, tokių kaip kraujagyslių ligos ir susirgimai 2 tipo cukriniu diabetu. Tuo tikslu svarbiausia pasiekti, kad būtų vartojama pakankamai vaisių ir daržovių. Tyrimai rodo, kad sveikos mitybos įpročiai susiformuoja vaikystėje. Daug vaisių bei daržovių vaikystėje valgę asmenys ir toliau jų vartoja pakankamai. Tie, kurie jų valgo nedaug, savo įpročių dažniausiai nekeičia ir juos perduoda savo vaikams. Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojama vaisių ir daržovių dienos norma vienam asmeniui yra 400 gramų. Dauguma europiečių, ypač jaunuolių, šios rekomendacijos nepaiso ir vaisių bei daržovių suvartoja vis mažiau.

3. Daugumoje ES valstybių Pasaulio prekybos organizacijos rekomenduojamos 400 gramų vaisių ir daržovių suvartojimo normos per dieną vienam gyventojui nesiekia. Lietuvoje tai sudaro tik apie 260 gramų (1 pav.).

1 pav. Numatomas bendras vaisių ir daržovių suvartojimas per dieną ES – 27 valstybėse narėse

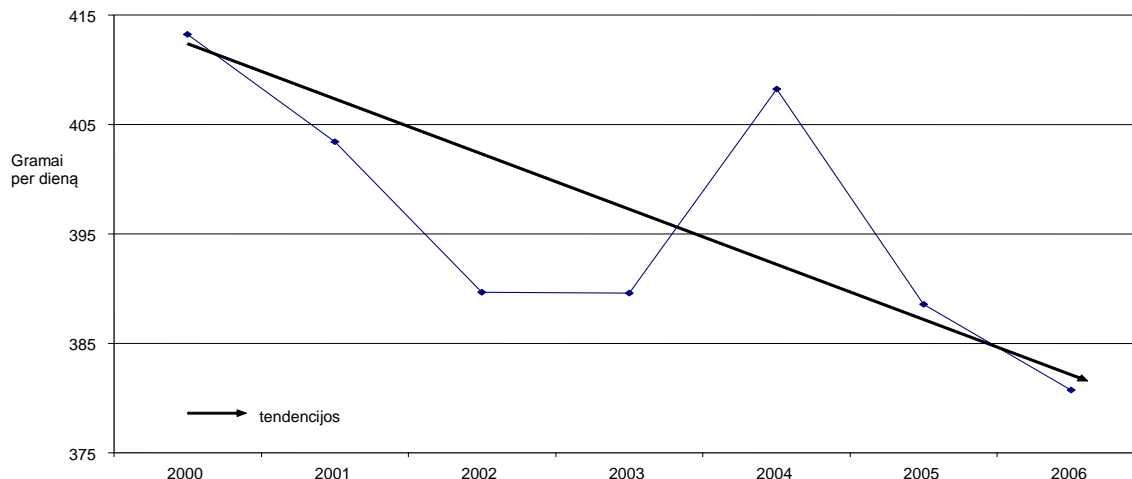

Šaltinis. ES Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinio direktorato apytikris įvertinimas remiantis PPO duomenimis.

4. Lietuvoje nebuvo atliekami tyrimai apie vaisių ir daržovių suvartojimą, tačiau ES finansuojamas Pro-Children projektas atliko tyrimą apie vaikų vaisių ir daržovių vartojimą keliose ES valstybėse ir nustatė, kad vidutiniškai tik 17,6 proc. 11 metų vaikų pasiekia rekomenduotiną 400 gramų per dieną normą.

5. Pastaraisiais metais bendras vaisių ir daržovių suvartojimas ES ir Lietuvoje mažėja. Realų vaisių ir daržovių suvartojimą vienam gyventojui sudėtinga nustatyti, kadangi yra didelė produktų įvairovė, kai kurie greit gendantys ir dėl to susidaro daug atliekų (2 pav.).

2 pav. Numatoma vaisių ir daržovių vartojimo tendencija ES – 27 valstybėse narėse

Šaltinis. ES Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinio direktorato apytikris įvertinimas remiantis FAO ir COMTEX duomenimis.

Lentelė. Žemės ūkio produkcijos suvartojimas vienam gyventojui per metus Lietuvoje

Produktų grupės	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Daržovės, arbūzai, melionai, kg	95	97	104	99	83	86
Vaisiai ir uogos, kg	68	71	77	79	62	68

Lietuvos statistikos departamento duomenys

III. STRATEGIJOS STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GRĖSMIŲ IR GALIMYBIŲ EKONOMINĖ ANALIZĖ

6. Stiprybės:

6.1. Lietuvos klimato sąlygos ir natūralus dirvos derlingumas palankūs vaisių ir daržovių auginimui.

6.2. Žemas cheminių medžiagų naudojimo lygis vaisių ir daržovių auginimo technologijose.

6.3. Visuomenė vis didesnę dėmesį skiria sveikam gyvenimo būdui.

6.4. Vartotojai labiau domisi maisto produktų kokybe ir sauga.

7. Silpnybės:

7.1. Netolygus Lietuvoje pagamintų vaisių ir daržovių pateikimas į rinką per metus.

7.2. Nepakankamas tausojančios žemdirbystės lygis.

7.3. Neracionalus mitybos mokslo populiarinimo, visuomenės mokymo ir švietimo darbas.

7.4. Neskiriama pakankamai lėšų sveikai ir saugiai mitybai propaguoti.

7.5. Šalies vaikams ir mokiniams nesuformuoti sveikos mitybos įpročiai ir įgūdžiai.

8. Galimybės:

8.1. Didėja geros kokybės, sveikų, ekologiškų produktų vartojimo poreikis.

8.2. Ekologinė ir tausojanti žemdirbystė skatina saugaus, geros kokybės ir sveikos mitybos reikalavimus atitinkančio maisto gamybą bei vartojimą

8.3. Programos glaudus susiejimas su švietimu sudarys sąlygas ankstyvame amžiuje formuoti gyvenimo būdą, požiūrį į sveiką mitybą, kasdieniniame racione padidės vaisių ir daržovių suvartojimas.

9. Grėsmės:

9.1. Nepakankamas mokyklų, tiekėjų ar gamintojų aktyvumas dalyvaujant vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programoje.

9.2. Dideli transportavimo logistikos kaštai gali padaryti programą nepatrauklią produkcijos tiekėjams ir gamintojams.

IV. STRATEGIJOS VIZIJA, TIKSLAI IR UŽDAVINIAI, SUDERINAMUMAS SU KITAIS STRATEGINIAIS DOKUMENTAIS

10. Strategijos vizija yra paskatinti vaikus vertinti vaisius ir daržoves ir pratinti juos vartoti ateityje, taip prisidedant prie mokyklų sveikatingumo politikos formavimo. Įprasminti sveiką gyvenseną, kuri palaipsniui tampa įpročiu, gyvenimo norma, nes ateityje tai įtakos mažesnį susirgimų lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis, susijusiomis su nesaugia ar nesveika mityba ar nutukimu skaičių.

11. Strategijos tikslas - įdiegti vaikams supratimą apie vaisių ir daržovių vartojimo teigiamą poveikį sveikatai. Įgyvendinant šį tikslą, keliamas uždavinys - padidinti vaisių ir daržovių dalį vaikų mityboje jų mitybos įpročių formavimosi etape.

12. Vaisių vartojimo skatinimo programos strategija yra susijusi su Valstybine maisto ir mitybos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 23 d. nutarimu Nr. 1325 (Žin., 2003, Nr. 101–4556), ir padeda įgyvendinti joje numatytą strateginį tikslą – saugoti ir stiprinti žmonių sveikatą, mažinti su nesveika mityba susijusių ligų plitimą.

13. Strategija parengta atsižvelgiant į Baltosios knygos dėl Europos strategijos su mityba, antsvoriu ir nutukimu susijusioms sveikatos problemos spręsti pagrindines nuostatas, kuriomis siekiama sumažinti netinkamos mitybos, antsvorio ir nutukimo sukeltas sveikatos problemas.

V. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI

14. Šios Strategijos įgyvendinimo stebėsenai atlikti nustatyti vertinimo kriterijai, tiesiogiai susiję su joje numatytais tikslais ir uždaviniais, leidžiantys reguliariai stebėti siekiamą pažangą:

14.1. programoje dalyvaujančių mokyklų skaičius;

14.2. programoje dalyvaujančių mokinių skaičius;

14.3. nemokamai mokiniams išdalintų produktų kiekis;

14.4. vidutinis produktų suvartojimas vienam mokiniui;

14.5. išdalintų porcijų vienam mokiniui skaičius;

14.6. informavimo ir švietimo priemonių, padedančių mokiniams suvokti gerų mitybos įpročių svarbą (toliau – lydinčios priemonės) taikymas.

15. VĮ Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra kiekvienais metais iki lapkričio 1 d. teikia Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai informaciją apie Strategijos įgyvendinimo vykdymą. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija apie strategijos įgyvendinimą informuoja Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją.

16. Siekiant nustatyti programos poveikį vaikų sveikatai ir mitybos įpročiams, atliekamas jos įgyvendinimo ir veiksmingumo vertinimas. Pirmasis programos vertinimas, apimantis bent 2010-2011 mokslo metus, turi būti atliktas iki 2012 m. vasario pabaigos, o apie vertinimo rezultatus informuojama Europos Komisija. Kiti programos įgyvendinimo ir veiksmingumo vertinimai atliekami kas penkerius metus.

VI. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS IR FINANSAVIMAS

17. Įgyvendinant strategijos tikslus Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose, pageidaujantiuose dalyvauti vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programoje, pradinių klasių (1-4 klasių) mokiniams bus nemokamai dalijami vaisiai ir daržovės.

18. Dalijami produktai – morkos, obuoliai, kriaušės, bananai, citrusų vaisiai. Dėl klimato sąlygų Lietuvos žemės ūkyje mažiau sunaudojama cheminių trąšų ir augalų apsaugos priemonių, todėl daugelis mūsų šalyje pagamintos žemės ūkio produkcijos mažai kuo skiriasi nuo ekologiškos. Atsižvelgiant į tai, prioritetas yra teikiamas Lietuvoje išaugintiems produktams, išskyrus tuos kurie Lietuvoje dėl klimatinių sąlygų neauginami.

19. Dalijamų morkų ir bananų kokybė turi atitikti bendruosius prekybos standartus. Obuolių, kriaušių, citrusų vaisių kokybė turi būti ne žemesnės kaip II klasės. Tvarkant vaisius ir daržoves, būtina laikytis higienos reikalavimų, prieš tiekiant vartoti vaisiai ir daržovės turi būti plaunami.

20. Produktai mokiniams dalijami 3 kartus per savaitę. Vaikui skiriama viena porcija per dieną. Porciją sudaro vienas iš produktų – obuolys, morka, kriaušė, bananas, citrusų vaisius. Paramos gavėjai turi užtikrinti, kad mokiniai gautų visų 18 punkte išvardintų produktų programos vykdymo metu. Lietuvoje išauginti produktai turėtų sudaryti ne mažiau kaip 2/3 viso mokiniams dalijamų produktų kiekio.

21. Jeigu produktai mokiniams dalijami įprastinių pietų mokyklose metu, mokyklos privalo užtikrinti, kad mokiniai būtų informuoti, jog produktai yra dalijami pagal šią programą.

22. Siekiant programą padaryti veiksmingesnę jos vykdymo metu turi būti taikomos informavimo ir švietimo priemonės, kurios padėtų mokiniams suvokti sveikos mitybos įpročių svarbą (lydinčios priemonės). Mokyklos, dalyvaujančios programoje, privalo vesti bent keturis užsiėmimus, skirtus vaikų žinioms apie sveiką mitybą arba vaisių ir daržovių naudą sveikatai, per vienerius mokslo metus. Mažiausiai viena papildoma priemonė turi būti taikoma bent vieną kartą per mokslo metus. Papildomai gali būti taikomos šios lydinčios priemonės:

22.1. vaikų išvykos į sodininkystės ar daržininkystės ūkius, taip supažindinant vaikus su vaisių ir daržovių auginimu ir produktų ir išauginto produkto keliu „nuo lauko iki stalo“;

22.2. informacinės medžiagos – brošiūrų, lankstinukų ir kitų informacinių leidinių apie vaisių ir daržovių vartojimo naudą platinimas mokykloje;

22.3. mokymo kursai mokytojams apie sveiko gyvenimo būdo ir sveikos mitybos įpročių diegimą vaikams;

22.4. šviečiamųjų viktorinų, piešimo konkursų, sporto varžybų, skatinančių sveiką gyvenimo būdą organizavimas.

23. Programa bus vykdoma 2010-2011, 2011-2012 ir 2012-2013 mokslo metais.

24. Strategijoje numatytos vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos įgyvendinimui lėšos skiriamos iš:

24.1. Europos žemės ūkio garantijų fondo – 2 973 897 litų (861 300 eurų) kiekvienais metais;

24.2. Lietuvos valstybės biudžeto – 2 123 989 litų (615 150 eurų) kiekvienais metais.

25. 24 punkte nurodytas lėšų poreikis yra orientacinis ir nustatytas remiantis reglamento (EB) 288/2009 II priede Lietuvai Bendrijos preliminariai skiriama paramos suma. Atskirais metais bendra programos įgyvendinimui skiriama lėšų suma gali būti nustatoma atsižvelgiant į Bendrijos skiriamą paramą Lietuvai ir Lietuvos valstybės biudžeto galimybes.

26. Bendrijos parama skiriama:

26.1. pagal programą į mokyklas tiekiamų produktų įsigijimo, įskaitant transportavimą ir dalijimą, išlaidoms finansuoti;

26.2. visuomenės informavimo, įskaitant plakatų, skirtų visuomenei informuoti, kad vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programa gavo Europos Bendrijos paramą, gamybos išlaidoms finansuoti;

26.3. programos vertinimo išlaidoms finansuoti;

27. Šios Strategijos įgyvendinimą koordinuoja Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija. Už šios Strategijos įgyvendinimą atsakinga VĮ Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra.

28. Už paramos išmokėjimą pagal VI Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūros pateiktus duomenis ir teisingą išmokėtų lėšų apskaitą atsako Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos.

29. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija teikia rekomendacijas dėl lydinčių priemonių programoje dalyvaujančioms mokykloms, kurios atsako už jų įgyvendinimą.

30. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija teikia rekomendacijas dėl dalijamų mokiniams produktų asortimento, kartu su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija aktyviai vykdo švietėjišką veiklą mokinių tarpe apie vaisių ir daržovių vartojimo teigiamą poveikį sveikatai.
